

SIFAT MENEJMENT TIZIMIDA NOMUVOFIQLIKLARNI ANIQLASH USULLARI

Samatov Azizjon Abdulaxatovich

Toshkent Menejment va iqtisodiyot instituti PhD, dotsenti.

ORCID: 0009-0008-1391-0720 aziz_samatov@gmail.com

Allanov Ulugbek Baxtiyorovich

Toshkent Menejment va iqtisodiyot instituti magistranti.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20228886>

Annotatsiya. Mazkur maqolada Sifat menejment tizimida nomuvofiqliklarni aniqlash usullari korxonalarga joriy qilishning me'yoriy-huquqiy asoslari haqida so'z yuritiladi. Maqolada fikr va mulohazalar berib o'tilgan. maqola so'nggida xulosa va adabiyotlar keltirilgan.

Kalit so'zlar: Sifat menedjmenti tizimi, sifat ko'rsatkichlari, sifat asoslari, sifat tushunchalari.

Аннотация. В статье рассматривается нормативно-правовая база внедрения систем менеджмента качества на предприятиях. Приводятся мнения и комментарии. В конце статьи приведены заключение и список литературы.

Ключевые слова: Система менеджмента качества, показатели качества, основы качества, концепции качества.

Abstract. This article discusses the regulatory and legal framework for the implementation of quality management systems in enterprises. The article presents opinions and comments. At the end of the article, a conclusion and references are provided.

Keywords: Quality management system, quality indicators, quality fundamentals, quality concepts.

ISO 9000 seriyali standartlari konsepsiyasiga ko'ra, mahsulot sifatini ta'minlashga mahsulot sifatiga bevosita yoki bilvosita hissa qo'shadigan jarayonlarga, xususan texnologik jarayonlarga beqarorlashtiruvchi ta'sir ko'rsatadigan omillarni boshqarish orqali yerishiladi.

Ob'ektiv, tabiiy buzgan omillar bor, jarayonning borishi va natijada, ularda nomuvofiqliklarni keltirib chiqaradigan yordamchi va boshqaruv jarayonlarining faoliyati natijalari asosiy jarayonlarda — texnologik jarayonlarda amalga oshiriladi. Shunga ko'ra, vazifa nomuvofiqlik xavfini shakllantiruvchi omillarni aniqlash va ularni boshqarishdir. uni, birinchi navbatda, korxona uchun ustuvor bo'lgan texnologik jarayonlar orqali, mahsulot sifatini ta'minlash nuqtai nazaridan hal qilish kerak.

Nomuvofiqliklarni samarali boshqarish boshqaruv ob'ektining holati to'g'risida kerakli hajmda ishonchli ma'lumotlarni o'z vaqtida qabul qilish va zudlik bilan qabul qilish qobiliyatini anglatadi. O'z navbatida axborot va miqdor olish usullari resurslar miqdori jihatidan foydalilik mezoniga javob berishi kerak. uni shu tarzda olish jarayonida ishtirok yetgan birinchi qoida ishlab chiqilgan bo'lib, u texnologik jarayonda xatarlarni boshqarish yondashuviga mos kelishi kerak.

Nomuvofiqlikni boshqarish taktikasini aniqlashda kuzatish ob'ektining sifati va xavfsizligini ajratish kerakligini ham hisobga olish zarur. Sifat-bu manfaatdor shaxsning yehtiyojlarini qondira oladigan ob'ekt xususiyatlarining sifati to'g'risidagi ma'lumotlar.

Ob'ektdan foydalanish to'g'risida qaror qabul qilishda iste'molchi xavfsizlik jihatini hisobga olmaydi, chunki apriori ushbu ob'ekt hayot, sog'liq, mulk va atrof-muhitga tahdid solmaydi deb taxmin qilinadi-

Bu ob'ektning sifat xususiyatlari haqida ma'lumot komponenti tomonidan boshqariladi.

Shunday qilib, ob'ekt sifati tushunchasi xavfsizlik g'oyasini o'z ichiga oladi. Shu bilan birga, ob'ektning xavfsizlik masalalari birinchi navbatda hal qilinishi kerak va agar hayot, sog'liq, mulk va atrof-muhit xavfsizligi uchun minimal xavf mavjud bo'lsa, ular profilaktika choralarini qo'llash orqali manfaatdor shaxslarga murojaat qilishdan oldin ularni hisobga olish va yo'q qilish kerak.

Ushbu xalqaro standartlarning barchasi nomuvofiqliklarga nisbatan harakatlarga talablarni o'z ichiga oladi. Ushbu talablar asosida kompaniya joriy faoliyat doirasida ham, nazoratning turli shakllarida ham aniqlanishi mumkin bo'lgan nomuvofiqliklarni hal qilish tartibini tartibga soluvchi hujjatlashtirilgan protsedurani ishlab chiqdi: ichki va tashqi audit, nazorat organlarining tekshiruvlari; barcha darajadagi ma'muriy va ishlab chiqarish nazorati, texnologik intizomni nazorat qilish; faoliyatning turli sohalarida maqsadli tekshiruvlar, metrologik nazorat; favqulodda vaziyatlar, hodisalar, ishlab chiqarishdagi nosozliklar, avariylar, yo'l-transport hodisalarini tekshirish; mos kelmaydigan mahsulotlarni ro'yxatdan o'tkazish, mijozlar yehtiyojini qondirish to'g'risidagi ma'lumotlar; boshqaruv tizimlari jarayonlari/elementlari samaradorligini tahlil qilish.

Nomuvofiqlikni ro'yxatdan o'tkazish mahsulot va hizmatlarni doimiy nazoratni amalga oshirishda muhim omil bo'lib hisoblanadi.

Nomuvofiqliklarni ro'xatga olish korxona tashkilotlarga takrorlanib turuvchi sabablarni shakllantirish, xatoliklarga olib keluvchi omillar ro'yxatini tuzish yordamida to'g'irlovchi va oldini oluvchi amallarni belgilab olgan xolda harakatlar rejasini amalga oshiradi, mutahassislar jamoasi muammoni bartaraf etish uchun esa maxsus hamda zamonaviy usullarni qo'llash orqali muvofiqlikni ta'minlashga erishiladi.

Xavf-xaratlarni oldandan ko'ra bilish uchun tez-tez takrorlanib turuvchi nomuvofiqliklar ro'yxatini tuzib ularni kelib chiqishiga sabab bo'luvchi omillarni ko'rib chiqqan xolda kerakli chora tadbirlarni amalga oshirish zarur.

Aniqlangan nomuvofiqliklar kompaniyaning mahalliy hujjatlarida nazarda tutilgan shakllarda ro'yxatdan o'tkazilishi shart: jarayon xaritalari, hujjatlashtirilgan protseduralar, hujjat shakllari albomlari va majburiy yozuvlar; shuningdek, turli xil tizimlarda: avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlari, Glonass va boshqalar. Ro'yxatga olingandan so'ng nomuvofiqliklar bilan ishlash quyidagi ketma-ketlikda amalga oshiriladi.

Sifat menejment tizimini joriy qilgan korxonalarining samaradorligini oshi rishda va rivojlantirishda asosiy omil sifatida ichki auditni to'g'ri yo'lga qo'yish hamda korxonaning rivojlintshtga to'sqinlik qiluvchi nomuvofiqliklarni aniqlash shu bilan birga ularni bartaraf etish uchun esa albata zamonaviy usullarni qo'llabgina samaradorlikka erishishimiz mumkin.

Nomuvofiqliklarni oldini olish yo'l qo'yilga xato va kamchiliklarni tuzatishning ko'plab usullari mavjud ulardan "Sifat nazoratining yettita asosiy vositalari" xisoblanib uning zamonaviy tarkibiga "Nazorat varaqasi usuli" qo'llash orqali amalga oshirish mumkin.

Qisqa muddatli o'zgaruvchanlik bir hil kichik guruhlar ketma-ketligidagi o'zgaruvchanlik yordamida o'lchanadi va unga asoslanib, boshqaruv chegaralarining holatinazorat xaritasi aniqlanadi, uzoq muddatli o'zgaruvchanlik odatda quyidagi o'zgarishlar bilan baholanadikichik guruhlar. Kichik guruhlarini shakllantirishning yaxshi sababi vaqt, chunki bu yondashuv sizga paydo bo'lishi biroz vaqt talab qiladigan maxsus sabablarni aniqlashga imkon beradi.

Biroq, operatoridan operatorga o'zgaruvchanlikni o'rganish zarurati kabi boshqa sabablarmashinadan mashinaga yoki yetkazib beruvchidan yetkazib beruvchiga kichik guruhlarini shakllantirishni talab qilishi mumkin operator, mashina yoki yetkazib beruvchi bo'yicha guruhlash asosida. Ratsional kichik guruh tasodifiy o'zgarishlarning barcha sabablarining ta'sirini aks yettirishi kerak. Masalan, material namunasidagi bir qator takroriy o'lchovlar joylashuv ta'sirini aks yettirmasligi mumkin. Yig'ilgan ma'lumotlar turli xil statistik usullardan foydalanib jarayonni tahlil qilishda axborot manbalari va va jarayonni yaxshilash bo'yicha tadbirlarni ishlab chiqishga xizmat qilidi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-60-sonli "2022 — 2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi Farmoni, 28.01.2022 yil
2. Sifat menejmenti tizimi va uni sertifikatlashtirish: Darslik. Ismatullaev P.R., Axmedov B.M., Matyakubova P.M., Xamrokulov G'.X., Turaev Sh.A. - Toshkent 2021. – 550 b.
3. <http://www.eoq.org>
4. <http://www.easc.org.by>
5. <http://www.cia.org>
6. <http://www.eoq.org>
7. <http://www.wto.org>
8. <http://www.iso9000.ru>